

סופרים עבריים מדומים

שהוא מניש לנו את פרי רוחו העוסק בתזוונות חיינו בסופרים עבריים ובשאלות המנסרות אצלנו.

לפיכך מן הנחוץ הוא שהטעם הטוב שלנו וכוז שיפוטנו ופחל קוראינו יבחנו כל סופר בחינת מעט: תעודת הסופר שלו לא תוכח להם ב"מסות" וב"עבודות" העוסקות בתזוונות ספרות ותרבות ואמנות כלליות, אלא בהפשיטו את שרוליו על מנת ללוש קצת בהזמר ובלבנים שלנו. על פי המועט המסודר נוכל להבחין מי הוא ומה הוא ולא ישאו את שם הסופר העברי לשוא. כי משונה מאוד יהיה, שאדם אישר יכוא מארגנטינה או מאמריקה או מפולדבה או גם מסין ומיד יעניק לנו מסות או מאמרים ואז לי גם ספרים על סופרי המדינות ההן ועל תרבותן, ימלא את עתונתנו וירי היותנו דברים מאד מועילים, אלא שאין בהם כל תעודת איכות אישית. כשלעצמי רואה אני דימוזליוציה במעשה זה. ביהודי כשנבדק הילכת זמתי וזה אצלנו כת של סופרים צעירים וזתיקים הרואים עצמם פטורים מן הספרות העברית ושאלותיה ושוקדים להכניס, כביכול, את יפיותו של יפת. ודאי, אין עורך העתון יכול ומחוייב לכדוק אחרי כל מאמר אם מהורגם הוא מן ה"טיימס" או "פוסלדניה ניו בוסטי" או משאר כתבי-העת האירופיים; אין לעורך אלא מה שעניו רר אות וטעמו מרגיש; והלא עוכדא היא, שרוב המאמרים הנכתבים על ספרות ליעו, גם אם שמו של התותם עליהם מוזכר לפני הקורא העברי בפעם הראשונה, הם מאמרים משוכתים בערכם ובבנינם... כבר הפקענו את עצמנו מן התקופה הזאת בספרות העברית שכל מי שלקח שיר מאת שילר או שכספיר או מאמר מאת ראנאן ולאסינג ותרגמם לשפת עבר היה רשאי להתום את שמו תהתייהם ולראותם בשלו ממש. אם לפי תפיסת הדור ההוא לא היה בזה אולי משום מעשה רע, הרי לפי השגתנו זהו מעשה גנבה, גנבת קנין וגנבת דעת הבריות. האומנם נשוב לתקופה זו גם לאחר הדרך הארוכה שעברנו בה עד שתגענו הלום?

ואף על פי שאין דעתי נוחה ממוסר הכתינות בכל מקום שהוא, מתיר אני לעצמי לעשות הגהה קטנה בעמדותי זו. הואיל ושרדה הספרות עלול להעשות הפקר גמור, שכן כל מי שלמד עברית כדי יכולת לתרגם פסוק כצורתו מתיר גם ואינו נעשה בדאי, ולא עוד אלא שהוא קורא את הפסוק על שמו ומבי נים את עצמו מיד אל שורת הסופרים העבריים — מן הראוי שכל קורא וכל סופר וכל מבקר וכל משקוף יקבע לעצמו כמין אמתימדה למדידת גבתו ולבחינת עסקו של כל סופר עברי חדש המביא באמתחתו מטל השמים של אומות אחרות ומשמני הארץ של הוגים ומשוררים לועזים: שיעור השיתפתו ביצירה העברית ממש, אחת היא באיזה תחום, אם בתחום הפובליציסטיקה או השירה או הבקורת. בקריה שלנו התומיה מרוב שאלות וענינים וצרכים נכיר אותו ונעמוד על אופיו; כאן לא נתן לו להיות כמתע-תע בתרבות עשירה ובהרגשות מורכבות ובמחשבות דקות מן הרקות. כאן בתחום המושב שלנו יגלה את כוחו מהו, ואם יעמוד בבחינה זו — נר לך את כליו לבית המרחץ ויהיה מותר לו להכניס לספרות העברית כרצונו, כי אז יהיה סופר עברי ממש.

משום שסופר עברי איננו אלא זה היונק ממעמקי האומה הישראלית, שבצרתה לו צר, ששוקר על תקנת הלאומיהאנושי ומצמיד את עמו למד קורות התרבות הכלליים מתוך השראה והתגונות והתכשמות לאומית. העברית פלתי ספרות כלליות אל תוך אוצר ספרותנו, בחינת חיתוך אברים מן החי, הוא מעשה עקר. הם יהיו תקור עים בגרונה של ספרותנו ולא יעזבלו בה. ואילו העשרת תרבותנו בדרך של נטיעת ערכים כלליים החת לקיע-שמים שנקדם בידים אמנות ובתוך מעטה אור, שנברא במיוחד בשבילם — אינה יכולה ליעשות בידי סופרים-גרים גם אם שפתם העברית מורגנית הוא. ישראל בהן

מנהג הוא וחוק בבתי הספר, האסר כולות הגבוהות ובתי-האולפנא למקי צועות השימושיים להעמיד את התלי-מידים לבחינה על מנת להעניק להם תעודת נמר, שטר בגרות והכשרה. הגועו הרברים עד כדי פולחן הבחינות והת-עודות, פולחן שהביא לכלל טעויות והערכות כוזבות של הכשרון החיוני והתעלקות מן העקרון של התפתחות היחיד. אך נשתתיר תחום אחד, שבו אין צורך בכלל לתת איזה אות ומופת לידועה, לכשרון וליכולת, אלא כל הדי-עה ליאול את הכתר בא ונוטל. הלא זה תחום הסופר והספרות.

צדקה עשה הקב"ה שנתן לנו את העניות, שאלמלא היא, לא היינו מתר קיימים. צא וראה: אילו היו הכל בעלי הון, היה כל שני ושלישי מוציא ספר על חשבון עצמו ונעשה סופר ולא היות יכול לומר לנו: אל תיטול עטרה שאינה הולמתך. כלום יש סימני-היכר או תנאי הקדם שהם חובה על כל אדם הרוצה להיות סופר? הכל סופרים וספרותם כשרה. אלא שהעניות גורמת וכל מי שכותב ורוצה לפדסם את כתב ידו חייב להזקק לעורך או למו"ל או לשניהם יחד, ונמצא תלוי בטעם אחרים ומועמד במידה ידועה לבחינה. ולכאורה יכולים היינו הסתפק בביחינה פורתא זו, שכן היא מבטיחה לנו שיעור מסויים של איכות בפרי רוחו של כל מי שאמר להיות סופר. חזקה על עורך, וביחוד עורך טוב, שלא יפרסם דברים שאין יבהם ערך ספרותי ולא ישים את הכתר על ראשו של מי שאיננו ראוי לכך. וכן חזקה על מו-ציא לאור שמכיר את הקהל ואת המ-בקים ולא יוציא לשוק ספרים שאין בהם מינימום של ערך אמנותי. ואנו הלא רק את המינימום הזה אנו דור-שים ואין הכוונה לגזור גזרות או לת-בוע תביעות שאין רוב ציבור הסופרים יכול עמוד בהן. אלא דא עקא: גם על כך אפשר להערים ויש דרך להפטר מדינו של בית-דין זוטא זה.

הא ביצד?
ארצנו בידוע ארץ קטנה היא, אך אנשיה מכל מדינות-הים ומעבר לים הם באים ולכל מדינות הים הם נוסעים לקנות תורה ודעת. משפחת הסופרים אינה גדולה ביותר, אבל לפי ארצות מוצאם מייצגים הסופרים את כל כדור העולם, ויש בזה, כמובן, גם צד של חיוב וצד של תועלת. הניואנסים הספרותיים והאמנותיים שכל סופר הביא עמו מטביעים את הותמם על טעם הדור ומגוננים ומעמיקים את דרישותיו. אך גדול מאד צד השליכה ואפשר שיש בו כדי להכריע. שליכה זו מסתמלת אצלי בפרט קטן הבא ללמד על הכלל.

העוקב אחרי כל הגלויים הספרותיים צורך הוא לו להעריך את בעליהם. כל סופר נקבע לו מדור מיוחד בלבנו זרום מעלתו נרשם בספר ההערכה שלנו. אפשר, אמנם, שהמדור יוחלף או שרום מעלתו ישתנה בהתאם להערכתנו עליו שנשתנתה, אך אי אפשר כמעט שתארע לנו תקלה כזאת, שבכוסר לא-יעבות אחד נהדל פתאום ליחס ערך כלשהו לסופר מן הסופרים גם בנוגע לשעבר וגם בנוגע להווה. דבר כזה אם יקרה, יהיה מן הדברים המתמיהים ביותר. במה דברים אמורים? כשהספיר סופר עברי הוא היושב בתוכנו וכותב על ענינים שיש להם מגע עם חיינו. סופר כזה שאינו בו לקטנות שלנו ורב את ריב בעיותינו ותורם תרומה מועטת או מרובה להבהרת תמונת עולמנו, מן הדין הוא שנכיר אותו, את דוגנותיו ושגנותיו, את מני רעותיו ויתרונותיו. הלה יכול להמיר קו מן הקיים בדמותו שנתקפה בנו, אך את הדמות כולה לא ימיד אלא לעתים רחוקות עד מאד. מה שאין כן סופר עברי, היושב אמנם בתוכנו, אלא שנמל על עצמו לעבור בשתיקה על כל השאר לות הקטנות והגדולות המנסרות בעול-מנו והריותו מתרכו, מעשה גדולה, אך זרק בשאלות ובנושאים שמחוץ לתחום חיינו, כדי לקרב אותנו הקרתנים אל מקורות התרבות הכללית. סופר כזה, שמלבד לשונו העברית איננו מרגישים בו כל זכר לעבריות, חשוד מאד עלינו ולא מן הנמנע הוא כל עיקר, שרעתנו עליו. תשתנה בכל יום, כי בכל יום סופר והריותו מרחיק את ערותו בכחורו לו נושאים יוונים או מימי הביניים או מימי הרנסנסה, וכל המרחיק את ערותו מותת על עצמו חוט של חשד שמא מצא את כל אלה מוכנים לפניו ואין הוא אלא גונב פירורים מן הס' עודה המתקנת ומעבירם אל המזווה הריק שלנו.

ודאי, גם ההעמקה תעודה היא ות-עודה חשובה. גם פרישמן וברדיצבסקי ומשרניחובסקי וריזנדרוק ולצקין הע-תיסו. כל אחד נטל והביא עמו מן הערכים הלועזים הקרובים לו והעשיר בהם את ספרותנו. אך העתקתם היתה תוך כדי יצירה מקורית ועיכול עצמי ועיסוק בשאלות חיינו. תמיד היתה מגמה לנגד עיניהם, מגמה של תיקון הטעם והרחבת האופק והשבת החיים. וגם הם לא נעשו סופרים עברים בזכות העתקיהם ותרגומיהם, אלא בזכות מה שנתנו משלהם, בזכות אותה תרו-מה מקורית, שהספרות העברית ניזונה הימנה עד היום. ואילו עכשוויה תרבונו אצלנו הסופרים המעתיקים, הטורחים לכתוב על הספרות האנגלית ועל האמ-נות האנגלית ועל הוגי הדעות הנוצרים בימי הביניים ובהקופת הרנסנסה על כל כגון דא, מבלי שסופרים אלה הו-כיתו אף בשורה אחת, ממש בשורה אחת, אם הם באמת סופרים. כי כלל יחא נקוט בידינו: כל סופר עברי נבחן לא בשעה שהוא כותב על גיטישה או על ויטמאן או על ברנסון, אלא בשעה